

Sygn. akt I UK 426/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Beczek

w sprawie z odwołania S. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o podjęcie wypłaty emerytury,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w dniu 24 stycznia 2019 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 8 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 17 marca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. przyznał ubezpieczonemu S. L. prawo do emerytury od 1 lutego 2015 r., to jest od miesiąca zgłoszenia wniosku, z jednoczesnym zawieszeniem wypłaty

świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia. Decyzją z 21 kwietnia 2015 r. organ rentowy uchylił decyzję z dnia 17 marca 2015 r. oraz przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 8 lutego 2015 r., z jednoczesnym zawieszeniem wypłaty świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia. Ubezpieczony zaskarżył obie te decyzje.

Sąd Okręgowy w P., po połączeniu obu spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, wyrokiem z 27 stycznia 2016 r., sygn. akt VI U (...), oddalił odwołania.

Sąd ustalił, że ubezpieczony, urodzony 8 lipca 1949 r., pełnił służbę w Wojsku Polskim od 26 października 1967 r. do 8 stycznia 1990 r. Decyzją z dnia 14 września 1990 r. Wojskowe Biuro Emerytalne w W. przyznało ubezpieczonemu prawo do emerytury wojskowej. Do wysługi emerytalnej zaliczono zatrudnienie od 3 marca 1967 r. do 14 października 1967 r. w (...) Zakładach Eksploatacji (...) w wymiarze 7 miesięcy i 12 dni oraz służbę wojskową od 26 października 1967 r. do 9 stycznia 1990 r. w wymiarze 22 lata, 2 miesiące i 14 dni - łącznie 22 lata, 9 miesięcy i 26 dni. Emerytura wyniosła 64% podstawy wymiaru. Decyzją z dnia 22 października 1990 r. Wojskowe Biuro Emerytalne w W. przyznało ubezpieczonemu prawo do wojskowej renty inwalidzkiej dla inwalidy III grupy w wymiarze 65 % podstawy wymiaru. Wobec osiągnięcia 22 lat wysługi emerytalnej z tytułu służby wojskowej, rentę zwiększono o 16% podstawy wymiaru. W dniu 11 stycznia 2001 r. odwołujący się złożył do Wojskowego Biura Emerytalnego wniosek o doliczenie do wysługi emerytalnej stażu pracy od 6 września 1991 r. w P. S.A. Decyzją z 13 kwietnia 2001 r. Wojskowe Biuro Emerytalne doliczyło do wysługi emerytalnej okresy zatrudnienia ubezpieczonego po zwolnieniu ze służby wojskowej w wymiarze 9 lat, 2 miesiące, 25 dni. Po doliczeniu tych okresów na dzień 1 stycznia 2001 r. wysługa emerytalna wyniosła 32 lata, 20 dni, co stanowi 72,72% podstawy wymiaru emerytury bez uwzględnienia zwiększenia z tytułu inwalidztwa. Zmiana wysługi emerytalnej pozostała bez wpływu na wysokość pobieranej emerytury, ponieważ w procentowym wymiarze wysokości emerytury ubezpieczony miał uwzględnione zwiększenie z tytułu inwalidztwa, a maksymalna wysokość emerytury zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2225 ze zm.);

dalej jako ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych) nie może przekraczać 75% podstawy wymiaru. Decyzją z dnia 18 lutego 2002 r. o zmianie wysługi emerytalnej doliczono ubezpieczonemu kolejne okresy zatrudnienia po zwolnieniu ze służby wojskowej od 1 stycznia 2001 r. do 31 grudnia 2001 r., na skutek czego jego wysługa emerytalna wynosiła 33 lata i 11 dni, co pozostało bez wpływu na wysokość pobieranej emerytury. Kolejnymi decyzjami doliczono staż pracy od 1 stycznia 2002 r. do 30 czerwca 2002 r., od 1 lipca 2002 r. do 30 września 2002 r., od 1 października 2002 r. do 31 grudnia 2002 r.

W trakcie pobierania wojskowego świadczenia emerytalnego ubezpieczony był zatrudniony w „S.” PSS w S. - w okresie od 1 czerwca 1990 r. do 30 kwietnia 1991 r. - jako agent oraz w E. S.A. - w okresie od 6 września 1991 r. do 31 grudnia 2014 r. W dniu 25 lutego 2015 r. ubezpieczony złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w W. wniosek o emeryturę, w wyniku którego wydano decyzje zaskarżone w niniejszym postępowaniu - przyznające wnioskodawcy prawo do emerytury i jednocześnie zawieszające wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę rozstrzygnięcia stanowią przepisy art. 2, art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U z 2018 r., poz. 1076; dalej jako ustawa emerytalna) oraz art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Sąd podkreślił, że zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych wojskowych wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie emerytalnej z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin stosuje się - wynikającą z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej - zasadę wypłaty jednego świadczenia, a zatem wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Z kolei art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej określa wyjątki od tej zasady. Jeden z wyjątków odnosi się do przypadku obliczenia emerytury wojskowej na podstawie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym

żołnierzy zawodowych (dla żołnierza, który został powołany do służby zawodowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.), a od dnia 1 stycznia 2013 r. - również na podstawie art. 18e tej ustawy (dla żołnierza powołanego do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.). W ocenie Sądu Okręgowego, emerytura wojskowa obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych dotyczy wyłącznie żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., a więc nie odnosi się do ubezpieczonego. W tej sytuacji ubezpieczonemu przysługuje wypłata tylko jednego z tych świadczeń - wyższego lub przez niego wybranego. Sąd Okręgowy podkreślił, że zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 8 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, jak również dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zaskarżone rozstrzygnięcie ostatecznie odpowiada prawu. Sąd Apelacyjny stwierdził, że bezsporne były okoliczności faktyczne – poszczególne okresy zatrudnienia ubezpieczonego i odprowadzania z tego tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, jego uprawnienie do otrzymania emerytury z ubezpieczenia społecznego, jak również czasookres służby wojskowej i uprawnienie do otrzymania emerytury wojskowej. Przedmiot sporu stanowiła natomiast wykładnia przepisów prawa materialnego. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP). W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo wywiódł, że wyjątek z art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej dotyczy żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.

Wyrok Sądu Apelacyjnego ubezpieczony zaskarżył w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest:

- (1) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, przez uznanie, że przepisów tych nie stosuje się do ubezpieczonego, ponieważ został on powołany do zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1999 r. w sytuacji, gdy przepis art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że zasada wypłaty jednego świadczenia nie obowiązuje w przypadku, gdy wojskowe świadczenie emerytalne zostało obliczone według zasad określonych w art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, a nie że zostało przyznane na podstawie art. 15a tej ustawy, czyli że ubezpieczony nie musiał spełniać kryterium podmiotowego określonego w tym przepisie w postaci powołania do służby wojskowej po dniu 1 stycznia 1999 r.;
- (2) art. 32 Konstytucji RP i określonej w nim konstytucyjnej zasady równości przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, która pozwala wypłacać dwa świadczenia jedynie niektórym osobom w ramach jednej grupy emerytalnej, w tym przypadku jedynie niektórym emerytom wojskowym;
- (3) art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, który wskazuje, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego, przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, która nakłada na obywatela obowiązek zabezpieczenia społecznego i ponoszenia składek na zabezpieczenie społeczne, chociaż w momencie wnoszenia składek nie jest możliwe, aby wnoszone składki miały jakikolwiek wpływ na świadczenia emerytalne wnoszącego składki,
- (4) art. 32 Konstytucji RP i określonej w nim konstytucyjnej zasady równości przez taką interpretację przepisu art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, która pozwala niezasadnie różnicować pracowników w

zakresie obowiązku wnoszenia składek emerytalnych, polegających na zwolnieniu pracowników osiągających wynagrodzenie za pracę, przekraczające w stosunku rocznym kwotę 250% przeciętnego wynagrodzenia, z uwagi na to, że składki od kwoty przekraczającej 250% przeciętnego wynagrodzenia nie miałyby wpływu na wysokość emerytury oraz nakładać na emerytów wojskowych obowiązek opłacania składek emerytalnych od wynagrodzenia w sytuacji, gdy opłacanie tych składek nie będzie miało żadnego wpływu na wysokość ich świadczeń emerytalnych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, to jest: 1) czy użyte w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej pojęcie „została obliczona na zasadach określonych w art. 15a lub 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” oznacza emeryturę, która została przyznana na podstawie wyżej wymienionych przepisów, tzn. niewystarczające jest obliczenie emerytury na zasadach określonych w tych przepisach, a konieczne jest spełnienie także kryteriów podmiotowych w nich określonych (moment powołania do służby wojskowej); 2) czy możliwa jest taka interpretacja przepisów art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, która powodowałaby różnicowanie analogicznej sytuacji emerytów w jednej grupie zawodowej bez istotnej przyczyny.

W ocenie skarżącego, Sąd Apelacyjny nie przeanalizował dogłębnie brzmienia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej określającego wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia. Nie rozważył co oznacza pojęcie „emerytury obliczonej na zasadach”. Zdaniem skarżącego, niewątpliwie emerytura obliczona na zasadach określonych w konkretnym przepisie to nie to samo co emerytura przyznana na podstawie tego przepisu. Emerytura przyznana na podstawie danego przepisu wymaga spełnienia wszystkich przesłanek określonych w przepisie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, a więc także przesłanki momentu wstąpienia do służby wojskowej. Natomiast emerytura obliczona na zasadach określonych w art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym

żołnierzy zawodowych oznacza konieczność spełnienia jedynie przesłanek określonych do obliczenia wysokości emerytury, a nie również jej przyznania. Będzie to emerytura obliczona na analogicznych zasadach żołnierzom niezależnie od tego, kiedy zostali powołani do zawodowej służby wojskowej. Określenie „emerytura została obliczona na zasadach” jest określeniem bardziej uniwersalnym, które statuuje zasady obliczania świadczenia emerytalnego, które mają zastosowanie do żołnierzy powołanych do służby po 1 stycznia 1999 r., ale mogą mieć zastosowanie także do żołnierzy powołanych do służby wcześniej. Skarżący stwierdził, że wyjątek od zasady wypłacania jednego świadczenia stosuje się do wszystkich osób pobierających emeryturę wojskową, której wysokość została przyznana jedynie przy uwzględnieniu okresu służby i do obliczenia wysokości której nie uwzględniono okresów, które uwzględniono przy ustalaniu wysokości emerytury przysługującej na podstawie ustawy emerytalnej. Skarżący wskazał, dalej, że chociaż w orzecznictwie uznano, że zasada wypłacania jednego świadczenia stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości, to w tej sprawie nie sposób zgodzić się z takim stanowiskiem. Podkreślił, że przy możliwości łączenia wypłaty emerytury „wojskowej” z „cywilną” przez żołnierzy zawodowych powołanych do służby wojskowej przed 1 stycznia 1999 r. i po 2 stycznia 1999 r., uznać należy, że relewantną cechą tych podmiotów (żołnierzy) jest okoliczność powołania do służby wojskowej i nabycie na tej podstawie prawa do emerytury z ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Czyli relewantna cecha jest identyczna. Nie widać przy tym istotnych różnic pomiędzy tymi podmiotami, w szczególności w sytuacji, gdy emerytura „cywilna” emeryta wojskowego obliczana jest w jednym i drugim przypadku na podstawie kwoty składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego. Nie sposób jest także znaleźć uzasadnionego celu takiego zróżnicowania. Solidarność ryzyka nie uzasadnia takiego zróżnicowania, ponieważ nie wiadomo, dlaczego zasada solidarności ryzyka miałaby obowiązywać jedynie w przypadku emerytów wojskowych, którzy wstąpili do służby przed 1 stycznia 1999 r. Skarżący podniósł, że zasada solidarności ryzyka w ubezpieczeniach społecznych powinna zostać znacznie ograniczona w sytuacji, gdy emerytura jest obliczana na podstawie

zewidencjonowanych składek na koncie ubezpieczonego, ponieważ filozofia reformy ubezpieczeń społecznych opierała się na tym, aby to ubezpieczony oszczędzał na emeryturę na wyodrębnionym koncie i tylko z tych środków, które ubezpieczony realnie wpłacił, była obliczana emerytura. Skarżący wskazał, że sam ustawodawca odszedł od zasady solidarności ryzyka w ubezpieczeniach społecznych, zwalniając w art. 19 ustawy z dnia 17 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778) osoby, których wynagrodzenie w stosunku rocznym przekracza 30-krotność przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce, gdyż składki te nie miałyby wpływu na wysokość emerytury, a filozofia reformy ubezpieczeń społecznych zakładała, że emeryt ma otrzymać wypłatę zaoszczędzonych środków. Skarżący podkreślił, że zasada solidarności ryzyka jest zasadą, która nie jest wyrażona wprost w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych i nie jest zasadą konstytucyjną, a więc nie może być stawiana wyżej niż zasada równości wyrażona wprost w Konstytucji RP.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji i zmianę wyroku Sądu Okręgowego w P. przez zmianę decyzji organu rentowego i uchylenie zawieszenia wypłaty świadczeń, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za wszystkie instancje, w tym za postępowanie kasacyjne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W myśl art. 95 ust. 2, przepis ust. 1 ustawy emerytalnej, stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 18e ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym

funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Problem w niniejszej sprawie sprowadza się do interpretacji użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu „emerytura (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” i rozstrzygnięcie, czy ma on znaczenie podmiotowe czy też przedmiotowe - ukierunkowane na sposób jej obliczenia.

Artykuł 2 ustawy emerytalnej umożliwia emerytowanym żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom służb mundurowych nabycie prawa do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, po spełnieniu jego ustawowych przesłanek. W przypadku sprzężenia tego prawa nie tylko z wiekiem emerytalnym, ale także z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych (przy emeryturze z systemu zdefiniowanego świadczenia), w stażu emerytalnym nie uwzględnia się okresów służby wojskowej oraz służby w formacjach „mundurowych”, jeżeli z tego tytułu ustalono prawo do świadczeń pieniężnych określonych w ustawach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej). Tak samo jest w przypadku emerytury z systemu zdefiniowanej składki przewidzianej dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. i niepowiązanej z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych, gdyż o prawie do niej decyduje wyłącznie wiek emerytalny i zgromadzony kapitał składkowy pochodzący z „cywilnego” okresu ubezpieczenia (nie dotyczy to zwolnionych ze służby żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych, którzy nie mają ustalonego prawa do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób lub którzy prawo to utracili). Z uwagi na uwarunkowania wiekowe, żołnierzom, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., emerytura obliczana jest na podstawie kapitału składkowego.

Z powyższych spostrzeżeń wynika, że niezależnie od daty przyjęcia do służby (i niezależnie od rodzaju emerytury) emeryt wojskowy nie może mieć

uwzględnionego okresu służby wojskowej w emeryturze z powszechnego systemu emerytalnego. W tym zakresie sytuacja żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. i przed tym dniem ukształtowana jest jednakowo.

Inaczej natomiast rzecz się przedstawia w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych. Do wysługi emerytalnej żołnierza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., zalicza się (z urzędu) posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy emerytalnej (art. 16 ust. 1 w związku z art. 15 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych). Okresy te uwzględnia się w ten sposób, że emerytura wojskowa wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru za nie więcej niż 3 lata okresów składkowych poprzedzających służbę (a o 1,3% za każdy następny rok i 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę). Tak ustalona emerytura podlega (na wiosek) zwiększeniu - w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby - o 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok zatrudnienia przed dniem 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy oraz za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub za okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia - pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 50/55 lat życia albo stał się inwalidą (art. 14 ust. 1 - 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych). Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. W konkluzji, żołnierz, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., może - w świadczeniu wojskowym - korzystać z „cywilnej” wysługi emerytalnej, natomiast przyjęty do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie ma takiego uprawnienia.

Prima facie wskazana wyżej różnica (mniej korzystne zasady obliczania emerytury dla żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia

1999 r.) mogłaby uzasadniać taki kierunek interpretacji art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynikałoby, że o prawie do pobierania dwóch emerytur decyduje data przyjęcia do służby. Oznaczałoby to, że użyte w ust. 2. tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza emeryturę przyznaną na podstawie tych przepisów, a w konsekwencji, że prawo do pobierania dwóch emerytur mają wyłącznie żołnierze, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.

Nie sprzeciwia się temu rozumowaniu zasada wzajemności składki i prawa do świadczenia, która w polskim systemie ubezpieczenia społecznego nigdy nie była pojmowana w sposób absolutny (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 11 grudnia 2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006 nr 11, poz. 170; 27 stycznia 2001 r., SK 41/07, OTK-A 2010 nr 1, poz. 5). Wynika to z ogólnej logiki systemu ubezpieczeń społecznych, kierującego się nie tylko zasadą wzajemności składki i świadczeń, ale również zasadą solidarności międzypokoleniowej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2002 nr 1, poz. 2) czy szerzej: solidaryzmu społecznego (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 22 czerwca 1999 r. K 5/99, OTK 1990 nr 5 poz. 100 i 4 grudnia 2000 r., K 9/00, OTK 2000 nr 8, poz. 294) oraz powszechności i względnej jednolitości kryteriów przyznawania świadczeń i określania ich wysokości (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 września 2005 r., P 17/04, OTK-A 2005 nr 8, poz. 90). W związku z tym brak prostej zależności między prawem do świadczeń i ich wysokością a okresem opłacania i rozmiarem składki nie zawsze oznacza niekonstytucyjność konkretnej regulacji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 20 maja 2000 r., K 37/98, OTK 2000 nr 4, poz. 112 i z 11 grudnia 2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006 nr 11, poz. 170). Skoro emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu „cywilnej” wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie ubezpieczenia społecznego nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści, jaką przynosi zwiększenie emerytury.

Dla porządku jedynie dodać należy, że do istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP) należy zapewnienie środków

utrzymania w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, a także w razie pozostawania bez pracy bez własnej woli (zob. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012 nr 11, poz. 136 czy wyrok z 3 marca 2015 r., K 39/13, OTK-A 2015 nr 3, poz. 27). Istotę prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego Trybunał zdefiniował jako obowiązek zagwarantowania minimum poziomu świadczeń osobom, które osiągnęły wiek emerytalny i zaprzestały w związku z tym aktywności zawodowej (por. wyrok z 7 lutego 2006 r., sygn. SK 45/04, OTK-A 2006 nr 2, poz. 15). Ustawodawca musi więc zadbać w pierwszej kolejności o to, aby świadczenia w ramach systemu zabezpieczenia społecznego zapewniały odpowiednie minimum środków utrzymania w sytuacjach określonych w Konstytucji osobom, które nie są w stanie utrzymywać się samodzielnie, temu zaś służy zapewnienie optymalnej alokacji ograniczonego zasobu środków finansowych na realizację celów systemu zabezpieczenia społecznego. Ten aspekt oznacza, że ustawodawca nie ma konstytucyjnego obowiązku umożliwienia kumulacji świadczeń rentowych i emerytalnych z różnych tytułów (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2006 r., K 23/03, OTK-A 2006 nr 1, poz. 8), tym bardziej w sytuacji, gdy pobieranie tylko jednego z nich pozwala nie tylko na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, ale ten standard znacznie przewyższa.

Nie można jednakże nie zauważyć, że nie wszyscy żołnierze, który pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., mogą faktycznie zrealizować uprawnienie do wykorzystania „cywilnej” wysługi emerytalnej. Wystarczy bowiem odpowiednio długa służba i wzrosty emerytury z tytułu szczególnych właściwości służby (art. 15 ust. 2 i 3) lub z tytułu inwalidztwa wojskowego (art. 15 ust. 4), aby - przy spłaszczeniu podstawy wymiaru emerytury wojskowej do maksymalnie 75% (art. 18 ust. 1) - „cywilne” okresy ubezpieczenia w żaden sposób nie zwiększały świadczenia. W takim przypadku emeryt wojskowy, niezależnie od swojej woli, nie ma prawnej możliwości skonsumowania żadnego „cywilnego” okresu ubezpieczenia w wojskowej emeryturze. Podobnie rzecz się ma w przypadku tego rodzaju okresów poprzedzających służbę, krótszych niż rok (art. 15 ust. 1 pkt 2-4). W opisanych uwarunkowaniach emeryt wojskowy pozostaje w sytuacji identycznej

jak żołnierz, który rozpoczął służbę po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. – jego emerytura jest obliczana wyłącznie w oparciu o wojskowy staż emerytalny.

Z konstytucyjnej zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Zasada równości zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, tj. podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Równość wobec prawa to także zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium zróżnicowania, które jednakże musi pozostawać w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji, wagą interesu, któremu zróżnicowanie ma służyć i w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostają naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania oraz z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego: z 6 maja 1998 r., K 37/97, OTK 1998 nr 3, poz. 33, por. też orzeczenia z 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996 nr 4, poz. 33 i z 16 grudnia 1996 r., U 1/96, OTK 1996 nr 6, poz. 55 oraz wyroki: z 24 października 2001 r., SK 22/01, OTK 2001 nr 7, poz. 216; z 2 kwietnia 2003 r., K 13/02, OTK-A 2003 nr 4, poz. 28, z 3 marca 2004 r., K 29/03, OTK-A 2004 nr 3, poz. 17).

Kryterium, które niewątpliwie zadecydowało o uprzywilejowaniu (pobieraniem dwóch świadczeń) żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., to brak możliwości uwzględniania w wojskowej emeryturze jakiegokolwiek okresu „cywilnego” stażu emerytalnego. Kryterium to jednocześnie określa krąg podmiotów charakteryzujących się tą samą istotną cechą relewantną. Do tej grupy należą emeryci wojskowi, których wypracowane okresy składkowe i nieskładkowe nie miały żadnego wpływu na wysokość emerytury wojskowej, do nich zaś należą wszyscy żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz niektórzy żołnierze, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r.

W związku z powyższym Sąd Najwyższy uznaje za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2.

tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Przy czym ten „brak możliwości” nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego” w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. W rezultacie uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy.

Dodać też trzeba, że nie może być mowy o nierównym traktowaniu ubezpieczonych pobierających emeryturę wojskową względem pozostałych ubezpieczonych. Taki zaś wniosek wadliwie wysnuwa skarżący w związku z ograniczeniem wysokości pobieranych składek, zgodnie z art. 19 ust. 1 i 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, do trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, określonego w ustawie budżetowej, odpowiadające spłaszczeniu wysokości podstawy wymiaru emerytury (art. 15 ust. 5 ustawy emerytalnej) do 250% przeciętnego wynagrodzenia w stosunku rocznym. Skarżący zapomina o tym, że i jemu – jako ubezpieczonemu – przysługiwało takie ograniczenie wysokości pobieranych składek. Przede wszystkim zaś nie ma żadnych podstaw do porównywania emerytów wojskowych do emerytów pobierających świadczenie z powszechnego systemu, choćby dlatego, że ta pierwsza grupa jest znacznie bardziej uprzywilejowana względem drugiej przez preferencyjne warunki nabywania i obliczania wysokości świadczenia.

Jak się wydaje, skarżący nie miał możliwości włączenia okresów „cywilnego” stażu emerytalnego do algorytmu obliczenia wysokości emerytury wojskowej, jednakże ta okoliczność wymaga kategorycznych ustaleń faktycznych, po umożliwieniu stronie przeciwnej wykorzystania instrumentów procesowych związanych z ustalaniem faktów, które okazały się istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (co nie jest możliwe przed Sądem Najwyższym). To zaś uzasadnia wydanie wyroku kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego, o co wnioskował skarżący.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.